

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI
ENSTİTÜSÜ
DERGİSİ**

Sayı: 9'dan

AYRI BASIM

Dr. Efrasiyap GEMALMAZ

**STT'NDE FİLLERDEN
GEÇİCİ İSİM
YAPIMI**

ERZURUM 1998

Fontlar: Bookman, Helvetica, Times, Monaco

Eksik ve yanlışlar için uyarılma adresi:

Efrasiyap GEMALMAZ
Atatürk Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Öğretim Üyesi
25240 ERZURUM

Telefon : 9 0 442 235 51 50

e-mail: efras@turnet.net.tr

Bilgi için:

web: <http://web.turnet.net.tr/~efras>

STT'NDE FİİLLERDEN GEÇİCİ İSİM YAPIMI

Dr. Efrasiyap GEMALMAZ*

Türkçede, dil bilimi açısından, fiil çekiminin olup olmadığı konusu tartışmaya açıktır. Kimilerine göre Türkçede fiil çekimi diye bir konu yoktur. Kimilerine göre ise, Türkçede bir fiilin çekimini bilmek bütün fiillerin çekimini bilmek demektir. Şimdilik Türkçede fiil çekiminin olup olmadığı konusunu bir yana bırakıyorum. Adı çekim vı ne olursa olsun, kullanımda, fiillerin **kalıcı** olmaktan çok **geçici** isimler (isim fiil / *masdar*, sıfat fiil / *partisip*, zarf fiil / *gerundium*) haline konulduğu ve bu yolla elde edilen şekillerden yararlanılarak yüklem fiillerinin de oluşturulduğu bir gerçektir.

Türkçenin, zaman içinde, az çok karmaşık uyumları da gerektiren, sonndan eklemeli bir dil halini alması, bu geçici isimlerin türetilmelerinde karşılaşılan uyumların da ayrıntılı olarak ele alınmasını gerektirmektedir. Bu açıdan bakıldığında, STT'ndeki fiillere getirilen söz konusu ekleri altı (6), fiilleri de yirmi dört (24) öbekte toplayabiliriz.

1. Ek Öbekleri:

1.1. Öbek : Kalıcı bir ünsüz (-t..., -d...) ile başlayıp üzerine geldiği fiille ilk ünsüzü ve ünlüleri bakımından hem **ünsüz** hem de **ünlü uyumlarına** giren ekler (örn.: /-T+I+/, /-T+I+K+/, /-T+Ik+ÇA+/)

* Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürü

boyla-//-dı	kır-//-dı	yat-//-tı
gürle-//-di	gir-//-di	bit-//-ti
koru-//-du	yun-//-du	vuruş-//-tu
sürü-//-dü	süpür-//-dü	gözük-//-tü
sürü-//-me-di		

1.2. Öbek : Kalıcı bir ünsüz (-m..., -s...) ile başlayıp üzerine geldiği fiille yalnız ünlüleri bakımından **ünlü uyumlarına** giren ekler (örn.: /-mIş+/, /-+sA+/, /-mA+/, /-mA+lI+/, /-mA+K+/, /-mA+k+tA+/, /-mA+dA+n+/, /-mA-+dA+n+/)

boyla-//-mış	kır-//-mış	yat-//-mış
gürle-//-miş	gir-//-miş	bit-//-miş
koru-//-muş	yun-//-muş	vuruş-//-muş
sürü-//-müştür	süpür-//-müştür	gözük-//-müştür
sürü-//-me-miştir		

1.3. Öbek : Oynak bir ünsüz (-y...)¹ ile başlayıp üzerine geldiği fiille yalnızca ünlüleri bakımından **kalınlık-incelik** uyumuna giren ekler (örn.: /-(y)A+/, /-(y)A+cA+K+/, /-(y)A+n+/, /-(y)A+rA+K+/)

boyla-//-yacak	kır-//-acak	yat-//-acak
gürle-//-yecek	gir-//-ecek	bit-//-ecek
koru-//-yacak	yun-//-acak	vuruş-//-acak
sürü-//-yecek	süpür-//-ecek	gözük-//-ecek

¹ Bu oynak (-y...) ünsüzünden önce gelen ünlüler, STT'nde, yazımda geniş gösterilmiş olsalar bile, söyleyişte, dar olarak ve **1.5. Öbek**'te belirttiğimiz duruma yakın bir şekilde gerçekleştirilme eğilimi göstermektedirler. (örn.: 'gözlüyecek' yazılır [gözlüyecek ~ gözlüyücek ~ gözlüycek] şekillerinde, 'başlayacak' yazılır [başlıyacak ~ başlıyıcak ~ başlıycak] şekillerinde söylenir.)

sürü-//-me-yecek

- 1.4. Öbek :** Oynak bir ünsüz (-y...) ile başlayıp üzerine geldiği fiille ünlüleri bakımından hem **kalınlık-incelik** hem de **düzlük-yuvarlaklık** uyumuna giren ekler (örn.: /-(y)I+/, /-(y)I+p+/, /-(y)I+n+cA+/)

boyla-//-yıp	kır-//-ıp	yat-//-ıp
gürle-//-yip	gir-//-ip	bit-//-ip
koru-//-yup	yun-//-up	vuruş-//-up
sürü-//-yüp	süpür-//-üp	gözük-//-üp
sürü-//-me-yip		

- 1.5. Öbek :** Kalıcı bir dar ünlü (-I...) ile başlayıp üzerine geldiği fiille yalnız bu ünlüsü, —ünlüyle sonlanan fiillerde fiilin son ünlüsünü de silerek, tek heceli fiillerde sildiği ünlüyle, birden çok heceli fiillerde ise sildiği ünlüden bir önceki ünlüyle— hem **kalınlık-incelik** hem de **düzlük-yuvarlaklık** uyumuna giren ekler (örn.: /-I+yor-+/)

boylø-//-uyor	kır-//-ıyor	yat-//-ıyor
gürlø-//-üyor	gir-//-iyor	bit-//-iyor
korø-//-uyor	yun-//-uyor	vuruş-//-uyor
sürø-//-üyor	süpür-//-üyor	gözük-//-üyor
dø-//-iyor		
gör-//-mø-üyor		
kal-//-mø-ıyor		

- 1.6. Öbek :** Oynak bir ünlü (-vø..., -I..., -A...) ile başlayıp bu ünlüsü, **kalınlık-incelik** uyumuna uygun olarak ünsüzle sonlanan birden çok heceli fiillere, dar ve ünlü uyumuna göre düz

vy yuvarlak; tek heceli fiillere ise, —genellikle— geniş-düz olarak gelen ekler (örn.: /-°r+/ ⇔ /-z+/)

boyla-//-r	kır-//-ar	yat-//-ar
gürle-//-r	gir-//-er	bit-//-er
koru-//-r	yun-//-ar	vuruş-//-ur
sürü-//-r	süpür-//-ür	gözü-//-ür
de-//-r	yıkan-//-ır	yıkāt-//-ır
gör-//-me-z	sevil-//-ir	seviş-//-ir
kal-//-ma-z		

2. Fiil Öbekleri:

2.1. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, **kalın-düz** ünlü (...a-, ...ı-) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: ada-, boyla-; ada-//-ma-²; al-ma-; acı-, kazı-, ... vbg.)

/- <u>d</u> ı+/	ada-//-dı	kazı-//-dı
/-mış+/	ada-//-mış	kazı-//-mış
/- <u>ya+ca+k</u> +/	ada-//-yacak	kazı-//-yacak
/- <u>y</u> ıp+/	ada-//-yıp	kazı-//-yıp
/- <u>ı+yor</u> -+/	adø-//-ıyor	kazø-//-ıyor
/-°r+/	ada-//-r	kazı-//-r
/-ma-z+/	ada-//-ma-z	kazı-//-ma-z

² Fiillerin olumsuz şekilleri de geniş-düz ünlüyle sonlandıkları için bu öbekte yer alırlar. Ancak farklı olarak geniş zaman ekini (-r+) olarak değil bu ekin daha arkaik şekli olan (-z+) olarak alırlar. Geniş zamana **teklik vy çokluk 1. şahıs** ekleri ulandığında bu ek (-ø+) olur, yani düşer.

2.2. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, **kalın-yuvarlak** ünlü ([...o-]³, ...u-) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: (...o- ile örnek yok.); oku-, tozu-, ... vbg.)

/- <u>d+u</u> +/	oku-// -du	tozu-// -du
/-muş+/ ⁴	oku-// -muş	tozu-// -muş
/- <u>ya+ca+k</u> +/ ⁵	oku-// -yacak	tozu-// -yacak
/- <u>yu+p</u> +/ ⁵	oku-// -yup	tozu-// -yup
/- <u>u+yor</u> -+/ ⁵	okø-// -uyor	tozø-// -uyor
/-°r+/ ⁵	oku-// -r	tozu-// -r

2.3. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, **ince-düz** ünlü (...e-, ...i-) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: ele-, özümse-; ele-// -me⁴; eri-, göresi-, ... vbg.)

/- <u>d+i</u> +/ ³	ele-// -di	eri-// -di
/-miş+/ ⁴	ele-// -miş	eri-// -miş
/- <u>ye+ce+k</u> +/ ⁵	ele-// -yecek	eri-// -yecek
/- <u>yi+p</u> +/ ⁵	ele-// -yip	eri-// -yip
/- <u>i+yor</u> -+/ ⁵	elø-// -iyor	erø-// -iyor
/-°r+/ ⁵	ele-// -r	eri-// -r
/-me-z+/ ⁵	ele-// -me-z	eri-// -me-z

2.4. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, **ince-yuvarlak** ünlü ([...ö-]⁵, ...ü-) ile sonlanan fiil kök,

³ STT ilk hece dışında geniş-yuvarlak ünlü bulundurmama eğilimindedir.

⁴ bk. 2 sayılı dip notu.

⁵ bk. 3. sayılı dip notu.

köken vy gövdeleri (örn.: (...ö- ile örnek yok.); çürü-, sürü-, ... vbg.)

/- <u>d</u> +/	çürü-//-dü	sürü-//-dü
/-mü <u>ş</u> +/	çürü-//-müş	sürü-//-müş
/- <u>ye+ce+k</u> +/	çürü-//-yecek	sürü-//-yecek
/- <u>yü+p</u> +/	çürü-//-yüp	sürü-//-yüp
/- <u>ü+yor</u> -+/	çürü-//-üyor	sürü-//-üyor
/-° <u>r</u> +/	çürü-//-r	sürü-//-r

2.5. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, son hecesinde **kalin-düz** ünlü (...a..., ...ı...) bulunduran ve **ötümlü** ünsüz ([...b-, ...c-, ...d-, ...g-, ...ğ-, ...j-], ...l-, [...m-], ...n-, ...r-, [...v-, ...y-, ...z-]) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: alçal-, aban-, kabar-; açıl-, kaşın-, kaçır-, ... vbg.)

/- <u>d</u> +/	alçal-//-dı	kaçır-//-dı
/-mı <u>ş</u> +/	alçal-//-mış	kaçır-//-mış
/- <u>a+ca+k</u> +/	alçal-//-acak	kaçır-//-acak
/- <u>ı+p</u> +/	alçal-//-ıp	kaçır-//-ıp
/- <u>ı+yor</u> -+/	alçal-//-ıyor	kaçır-//-ıyor
/-ı <u>r</u> +/	alçal-//-ır	kaçır-//-ır

2.6. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, son hecesinde **kalin-yuvarlak** ünlü ([...o...], ...u...) bulunduran ve **ötümlü** ünsüz ([...b-, ...c-, ...d-, ...g-, ...ğ-, ...j-], ...l-, [...m-], ...n-, ...r-, [...v-, ...y-, ...z-]) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: (...o- ile örnek yok.); yorul-, korun-, boğdur-, ... vbg.)

/-d+u+/ korun-//-du	boğdur-//-du
/-muş+/ korun-//-muş	boğdur-//-muş
/-a+ca+k+/ korun-//-acak	boğdur-//-acak
/-u+p+/ korun-//-up	boğdur-//-up
/-u+yor-+/ korun-//-uyor	boğdur-//-uyor
/-ur+/ korun-//-ur	boğdur-//-ur

2.7. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, son hecesinde **ince-düz** ünlü (...e..., ...i...) bulunduran ve **ötümlü** ünsüz ([...b-, ...c-, ...d-, ...g-, ...ğ-, ...j-], ...l-, [...m-], ...n-, ...r-, [...v-], ...y-, ...z-) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: yönel-, özlen-, ürper-, üvey-, tökez-, binil-, edin-, emzir-, ... vbg.)

/-d+i+/ tökez-//-di	edin-//-di
/-miş+/ tökez-//-miş	edin-//-miş
/-e+ce+k+/ tökez-//-ecek	edin-//-ecek
/-i+p+/ tökez-//-ip	edin-//-ip
/-i+yor-+/ tökez-//-iyor	edin-//-iyor
/-ir+/ tökez-//-ir	edin-//-ir

2.8. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, son hecesinde **ince-yuvarlak** ünlü ([...ö...], ...ü...) bulunduran ve **ötümlü** ünsüz ([...b-, ...c-, ...d-, ...g-, ...ğ-, ...j-], ...l-, [...m-], ...n-, ...r-, [...v-, ...y-, ...z-]) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: (...ö- ile örnek yok.); dövül-, görün-, öldür-, ... vbg.)

/-d+ü+/ dövül-//-dü	öldür-//-dü
/-müş+/ dövül-//-müş	öldür-//-müş

/-e+ce+k+/ /d/	dövl-//ecek	ödlr-//ecek
/-ü+p+/ /d/	dövl-//üp	ödlr-//üp
/-ü+yor-+/ /d/	dövl-//üyor	ödlr-//üyor
/-ür+/ /d/	dövl-//ür	ödlr-//ür

2.9. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, son hecesinde **kalın-düz** ünlü (...a..., ...ı...) bulunduran ve **ötümsüz** ünsüz ([...ç-, ...f-, ...h-], ...k-, [...p-, ...s-], ...ş-, ...t-) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: bırak-, ulaş-, aldat-; kanık-, yatış-, bağır-, ... vbg.)

/-t+l+/ /b/	bırak-//t	yatış-//t
/-mı+/ /b/	bırak-//mı	yatış-//mı
/-a+ca+k+/ /b/	bırak-//acak	yatış-//acak
/-l+p+/ /b/	bırak-//lp	yatış-//lp
/-l+yor-+/ /b/	bırak-//ıyor	yatış-//ıyor
/-lr+/ /b/	bırak-//lr	yatış-//lr

2.10. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, son hecesinde **kalın-yuvarlak** ünlü ([...o...], ...u...) bulunduran ve **ötümsüz** ünsüz ([...ç-, ...f-, ...h-], ...k-, [...p-, ...s-], ...ş-, ...t-) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: (...o- ile örnek yok.); doluk-, boş-, unut-, ... vbg.)

/-t+u+/ /d/	doluk-//tu	unut-//tu
/-mu+/ /d/	doluk-//mu	unut-//mu
/-a+ca+k+/ /d/	doluk-//acak	unut-//acak
/-u+p+/ /d/	doluk-//up	unut-//up
/-u+yor-+/ /d/	doluk-//uyor	unut-//uyor

/-ur+/
doluk-//-ur
unut-//-ur

2.11. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, son hecesinde **ince-düz** ünlü (...e..., ...i...) bulunduran ve **ötümsüz** ünsüz ([...ç-, ...f-, ...h-], ...k-, [...p-, ...s-], ...ş-, ...t-) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: gerek-, üleş-, yönet-; birik-, giriş-, geçirt-, ... vbg.)

/-t+i+/ -miş+/ -e+ce+k+/ -i+p+/ -i+yor-+/ -ir+/ 	üleş-//-ti üleş-//-miş üleş-//-ecek üleş-//-ip üleş-//-iyor üleş-//-ir 	geçirt-//-ti geçirt-//-miş geçirt-//-ecek geçirt-//-ip geçirt-//-iyor geçirt-//-ir
--	---	---

2.12. Öbek : Birçoğu yapım ekleriyle türetilmiş, birden çok heceli, son hecesinde **ince-yuvarlak** ünlü ([...ö...], ...ü...) bulunduran ve **ötümsüz** ünsüz ([...ç-, ...f-, ...h-], ...k-, [...p-, ...s-], ...ş-, ...t-) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: (...ö- ile örnek yok.); gözüük-, görüş-, köpürt-, ... vbg.)

/-t+ü+/ -müş+/ -e+ce+k+/ -ü+p+/ -ü+yor-+/ -ür+/ 	gözüük-//-tü gözüük-//-müş gözüük-//-ecek gözüük-//-üp gözüük-//-üyor gözüük-//-ür 	köpürt-//-tü köpürt-//-müş köpürt-//-ecek köpürt-//-üp köpürt-//-üyor köpürt-//-ür
--	---	---

2.13. Öbek : Tek heceli, **kalın-düz** ünlü ([...a-], ...ı-) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: sı-)

/- <u>d</u> +l+/ /-mış+/ /- <u>ya+ca+k</u> +/ /- <u>y</u> l+p+/ /- <u>l+yor</u> -+/ /-°r+/ 	sı-// sı-// sı-// sı-// sø-// sı-// 	-d -mış -yacak -yıp -ıyor -r
---	--	---

2.14. Öbek : Tek heceli, **kahın-yuvarlak** ünlü (...o-, [...u-]) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: ko-)

/- <u>d</u> +u+/ /-muş+/ /- <u>ya+ca+k</u> +/ /- <u>y</u> u+p+/ /- <u>u+yor</u> -+/ /-°r+/ 	ko-// ko-// ko-// ko-// koy-// ko-// 	-du -muş -yacak -yup -uyor -r 	koy-// koy-// koy-// koy-// koy-// koy-// 	-du -muş -acak -up -uyor -ar
---	---	--	--	---

2.15. Öbek : Tek heceli, **ince-düz** ünlü (...e-, ...i-) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: de-, ye-; *i-⁶)

/- <u>d</u> +i+/ /-mış+/ /- <u>ye+ce+k</u> +/ /- <u>y</u> i+p+/ /- <u>i+yor</u> -+/ /-°r+/ 	de-// de-// di-// di-// dø-// de-// 	-di -mış -yecek -yip -iyor -r 	+i-// +i-// - - - - 	-d+i -mış - - - -
---	--	--	--	--------------------------------------

⁶ *i- (< etç. er-) fiili sadece ek fiil olarak yüklem fiillerinin oluşturulmasında kullanılır ve STT'nde çok kere düşer vy yerini y- fiiline bırakır. Bu sebeple bu aşamada söz konusu edilemez.

2.16. Öbek : Tek heceli, **ince-yuvarlak** ünlü ([...ö-, ...ü-]) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: (STT'de örnek yok.))

2.17. Öbek : Tek heceli, bu hecesinde **kalin-düz** ünlü (...a..., ...ı...) bulunduran ve **ötümlü** ünsüz ([...b-, ...c-, ...d-, ...g-], ...ğ-, [...j-], ...l-, [...m-], ...n-, ...r-, ...v-, ...y-, ...z-) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: ağ-, dal-, kan-, yar-, sav-, cay-, kaz-; sığ-, kıl-, sın-, çıv-, kıy-, kız-, ... vbg.). (geniş zamanda, al-, kal-, var-, ve bazı metinlerde san- çok hecelilerle aynı kurala uyar.)

/-d+ı+/ /-mı+/ /-a+ca+k+/ /-ı+p+/ /-ı+yor-+/ /-ar+~/~/-ır+/ 	sav-// -dı sav-// -mı sav-// -acak sav-// -ıp sav-// -ıyor sav-// -ar	kal-// -dı kal-// -mı kal-// -acak kal-// -ıp kal-// -ıyor kal-// -ır
--	--	--

2.18. Öbek : Tek heceli, bu hecesinde **kalin-yuvarlak** ünlü (...o..., ...u...) bulunduran ve **ötümlü** ünsüz ([...b-, ...c-, ...d-, ...g-], ...ğ-, [...j-], ...l-, ...m-, ...n-, ...r-, ...v-, ...y-, ...z-) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: boğ-, dol-, kon-, yor-, kov-, koy-, boz-; yum-, sun-, kur-, duy-, ... vbg.). (geniş zamanda, ol-, bul-, 'koyul-' anlamında, kon-, 'em-' anlamında, sor-, ur-, dur-, vur- çok hecelilerle aynı kurala uyar.)

/-d+u+/ /-mu+/ /-a+ca+k+/ /-u+p+/ 	koy-// -du koy-// -mu koy-// -acak koy-// -up	dur-// -du dur-// -mu dur-// -acak dur-// -up
--	--	--

/- <u>u+yor</u> -+/ /-ar+/-~/-ur+/ 	koy-//uyor koy-//ar 	dur-//uyor dur-//ur
---	----------------------------	----------------------------

2.19. Öbek : Tek heceli, bu hecesinde **ince-düz** ünlü (...e..., ...i...) bulunduran ve **ötümlü** ünsüz ([...b-, ...c-, ...d-, ...g-, ...ğ-, ...j-], ...l-, [...m-], ...n-, ...r-, [...v-], ...y-, ...z-) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: ged-, eğ-, del-, em-, yen-, ser-, sev-, gez-; iğ-, sil-, çim-, bin-, gir-, iv-, giy-, diz-, ... vbg.). (geniş zamanda, gel-, 'de-' fiilinin edilgeni den-, 'ye-' fiilinin edilgeni yen-, ver-, bil- çok hecelilerle aynı kurala uyar.)

/- <u>d+i</u> +/ /-miş+/ /- <u>e+ce+k</u> +/ /- <u>i+p</u> +/ /- <u>i+yor</u> -+/ /-er+/-~/-ir+/ 	çim-//di çim-//miş çim-//ecek çim-//ip çim-//iyor çim-//er 	gel-//di gel-//miş gel-//ecek gel-//ip gel-//iyor gel-//ir
---	---	---

2.20. Öbek : Tek heceli, bu hecesinde **ince-yuvarlak** ünlü (...ö..., ...ü...) bulunduran ve **ötümlü** ünsüz ([...b-, ...c-, ...d-, ...g-], ...ğ-, [...j-], ...l-, ...m-, ...n-, ...r-, ...v-, ...y-, ...z-) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: çöğ-; böl-, göm-, dön-, ör-, öv-, göy-, çöz-; düğ-, gül-, sün-, sür-, tüy-, yüz-, ... vbg.). (geniş zamanda, öl-, gör- çok hecelilerle aynı kurala uyar.)

/- <u>d+ü</u> +/ /-müş+/ /- <u>e+ce+k</u> +/ 	göm-//dü göm-//müş göm-//ecek 	öl-//dü öl-//müş öl-//ecek
--	---	--------------------------------------

/- <u>ü</u> p+/ göm-//--üp	öl-//--üp
/- <u>ü</u> y <u>or</u> -+/ göm-//--üyor	öl-//--üyor
/-er+//~/-ür+/ göm-//--er	öl-//--ür

2.21. Öbek : Tek heceli, bu hecesinde **kalın-düz** ünlü (...a..., ...ı...) bulunduran ve **ötümsüz** ünsüz (...ç-, [...f-], ...h-, ...k-, ...p-, ...s-, ...ş-, ...t-) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: aç-, ak-, yap-; bas-, taş-, yat-; sıç-, ıh-, kırk-, kıp-, kıs-, ... vbg.). (ünlülere ulandığında, sanç- ⇔ sanc-, tat- ⇔ tad- olur.)

/- <u>t</u> ı+/ yap-//--tı	sanç-//--tı
/-mı <u>ş</u> +/ yap-//--mış	sanç-//--mış
/-a+ca+k+/ yap-//--acak	sanc-//--acak
/-ı+p+/ yap-//--ıp	sanc-//--ıp
/-ı+y <u>or</u> -+/ yap-//--ıyor	sanc-//--ıyor
/-ar+/ yap-//--ar	sanc-//--ar

2.22. Öbek : Tek heceli, bu hecesinde **kalın-yuvarlak** ünlü (...o..., ...u...) bulunduran ve **ötümsüz** ünsüz (...ç-, [...f-, ...h-], ...k-, ...p-, ...s-, ...ş-, ...t-) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: koç-, sok-, kop-, coş-, yort-; uç-, burk-, sus-, tut-, ... vbg.)

/- <u>t</u> u+/ coş-//--tu	burk-//--tu
/-mu <u>ş</u> +/ coş-//--muş	burk-//--muş
/-a+ca+k+/ coş-//--acak	burk-//--acak
/-u+p+/ coş-//--up	burk-//--up
/-u+y <u>or</u> -+/ coş-//--uyor	burk-//--uyor
/-ar+/ coş-//--ar	burk-//--ar

2.23. Öbek : Tek heceli, bu hecesinde **ince-düz** ünlü (...e..., ...i...) bulunduran ve **ötümsüz** ünsüz (...ç-, [...f-, ...h-], ...k-, ...p-, ...s-, ...ş-, ...t-) ile sonlanan fiil kök vy kökenleri (örn.: geç-, çek-, tep-, kes-,deş-, yet-; iç-, dik-, şiş-, bit-, ... vbg.). (ünlülere ulandığında, et- ⇔ ed-, git- ⇔ gid- olur.)

/-t+i+/ geç-//-ti	git-//-ti
/-miş+/ geç-//-miş	git-//-miş
/-e+ce+k+/ geç-//-ecek	gid-//-ecek
/-i+p+/ geç-//-ip	gid-//-ip
/-i+yor-+/ geç-//-iyor	gid-//-iyor
/-er+/ geç-//-er	gid-//-er

2.24. Öbek : Tek heceli, bu hecesinde **ince-yuvarlak** ünlü (...ö..., ...ü...) bulunduran ve **ötümsüz** ünsüz (...ç-, [...f-, ...h-], ...k-, ...p-, ...s-, ...ş-, ...t-) ile sonlanan fiil kök, köken vy gövdeleri (örn.: ...ölç-, sök-,öp-, bös-,öt-; sürç-, bük-, küs-, düş-, sürt-, ... vbg.). (ünlülere ulandığında, güt- ⇔ güd- olur.)

/-t+ü+/ öp-//-tü	güt-//-tü
/-müş+/ öp-//-müş	güt-//-müş
/-e+ce+k+/ öp-//-ecek	güd-//-ecek
/-ü+p+/ öp-//-üp	güd-//-üp
/-ü+yor-+/ öp-//-üyor	güd-//-üyor
/-er+/ öp-//-er	güd-//-er

Bilindiği gibi, Türkçede fiil kök, köken ve gövdelerinden oluşturulan olumlu (olumluluk eki /-ø-/'dir.) vy olumsuz (olumsuzluk eki /-mA-/'dır.) fiil tabanları, herhangi bir ek almadan

da, —emir 2. teklik şahıs anlamını yüklenerek— bir geçici isim aşamasından geçmiş gibi davranırlar. Ancak, bu eksizlik durumu, bir şekil değişikliği ve dolayısıyla bir uyum olarak görülmediği için bu öbeklendirmeye dahil edilmemiştir. Bu anlayışla, birer geçici isim olarak alabileceğimiz fiil tabanları ile, altı öbekte topladığımız, olumlu vy olumsuz fiil tabanlarından geçici isim yapan eklerle, yirmi dört öbekte topladığımız, olumlu vy olumsuz fiil tabanlarının birleştirilmesi sonucu elde edilen geçici isimler, zamana bağlı bir oluş vy kılış kavramı taşımakla diğer kalıcı isimlerden ve özellikle nesne isimlerinden ayrılırlar. Ancak, bunların, bu aşamadan sonraki davranışları, Türkçede kalıcı isimlerle ortaklık gösterdiği için ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturur.

Kaynakça :

BANGUOĞLU, Tahsin ; **Türkçenin Grameri**, 3. bs., Ankara 1990

ERGİN, Muharrem ; **Türkçe Dil Bilgisi**, İstanbul 1962

GEMALMAZ, Efrasiyap ; "*Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar*" **Fen-Edebiyat Fak. Edebiyat Bilimleri Araşt. Derg.** Sayı: 17, Erzurum 1989

TARİKTAROĞLU, A. ve E. **GEMALMAZ** ; "**Türkçe Sözlük**"ün Ters Dizimi, Erzurum 1998